

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME ÉLLÁTÓ BIZTOSHELYETTES

A jövő nemzedékek szószólójának észrevételei a vízgazdálkodásról szóló törvény módosításáról szóló törvénytervezetre vonatkozóan

I. Általános megjegyzések

A napokban társadalmi egyeztetésre bocsátották Magyarország Kormánya honlapján a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényt (a továbbiakban: Vgtv.) módosító tervezetet (a továbbiakban: Tervezet).

Közismert, hogy a kutakra vonatkozó szabályozás alakulására évek óta különös figyelmet fordítok – folytatva elődeim hagyományát –, hiszen a hazai felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi állapota alapvető jelentőséggel bír mind a jelen, mind a jövő generációk jó egészségének szempontjából. Mandátumom adta feladatom, hogy felhívjam a figyelmet a jövő nemzedékeket érintő jogsértés veszélyére és jelen Tervezetben foglaltak visszaidéznek más, korábban aggályosnak ítélt törvénymódosító javaslatokban megfogalmazottakat, gondolok itt a 2017-es T/15373. számú és a 2022-ben benyújtott T/559/7. számú irományokra. **A jelen tervezet még jobban aláhúzza érintettségemet, hiszen a jövő nemzedékek érdekeinek kiemelt kezelésére külön is hivatkozik: „2/A. § (1) A vízkészlet fenntartása és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése érdekében...”**

Az Alaptörvény a vízkészletet valóban kiemelt védelem alá helyezi a jövő nemzedékek érdekében, a P) cikk rendelkezése szerint: „(1) **A természeti erőforrások**, különösen a termőföld, az erdők és a **vízkészlet**, a biológiai sokféleség, ...valamint a kulturális értékek a **nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.**” Ebben a körben volt módom *amicus curiae* benyújtása révén, számos szakmai és tudományos szervezettel együttműködésben közvetlen részt vállalni az **Alkotmánybíróság** éppen ilyen kérdésekre vonatkozó **13/2018. (IX. 4.) AB. határozatának** megalapozásában, illetve ezt követően is számos egyeztetési fordulóban vettem részt, kiváltképpen a jelenleg hatályos öntözést szolgáló kutakkal kapcsolatos szabályok kialakításában, amelynek egyik variációja is a bejelentési kötelezettség eltörlése lett volna, és ebből alakult ki az alább is hivatkozott jelenlegi helyzet.

Számomra meglepő, hogy ugyanazon kérdések újra és újra felelevenednek, holott a javasolt 'könnyítések' alkotmányossági – és egyképpen vízgazdálkodási - problémái közismertek, a témában az Alkotmánybíróság már iránymutatást adott. A felelős és fenntartható vízkészlet-gazdálkodás egyedüli megvalósíthatója az állam lehet, amelynek nélkülözhetetlen előfeltétele, hogy hiteles, valós állapotokat tükröző nyilvántartás legyen a kutakról, vízhasználatokról függetlenül azok rendeltetésétől. A vízkészletek mennyiségének és minőségének védelme is csak állami szerepvállalással valósítható meg, ettől az állam nem tekinthet el, hiszen a fogyasztásra alkalmas vizet - mint emberi létezésünk alapját - állampolgárainak egészsége érdekében köteles óvni.

2019-ben egy a témához kapcsolódóan általam a szaktárcák, szakmai szervezetek, hatóságok magas szintű képviselői részvételével megszervezett műhelybeszélgetésen

elhangozott¹, hogy a lakosság számára nem nyilvánvaló, hogy a kúthasználatok az azonos vízbázist használókat sajátos kényszerközösségbe fogják, mert minden egyedi kúthasználó közvetlenül befolyásolja a többiek vízhez jutási lehetőségét, a rendelkezésre álló víz mennyiségét és minőségét. Külön figyelmet igényelnek a tanyasi kutak, mert azok léte a kulturális örökségünkhöz tartozó tanyasi életforma megőrzésének elengedhetetlen feltétele.

Ennek megfelelően kiemelten fontosnak tartom felhívni a tisztelt jogalkotók figyelmét az Alkotmánybíróság **13/2018. (IX. 4.) számú határozatában** foglaltakra, amely a **megállapította** a T/15373. számú törvényjavaslat egyes rendelkezéseinek **alaptörvényellenességét az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése és a XXI. cikk (1) bekezdése sérelme miatt**. Erre később részletesebben kitérek, előljáróban az AB határozat egy sommás megállapítását szeretném megjeleníteni, mely szerint: „[63] ... *Az a szabályozás, amely lehetővé teszi az előzetes engedélyezési eljárás megszüntetését akár csak a vízkivételek egy szűk körére vonatkozóan is, és ehelyett utólagos hatósági ellenőrzéssel kívánja biztosítani a felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének megőrzését, a már elért védelmi szinttől történő visszalépést valósít meg.*” Az Alkotmánybíróság vonatkozó döntése minden további, a vízkészletet érintő jogszabályi módosítás esetén iránymutatásként szolgál, az abban megfogalmazott alapelvektől való eltérés felveti ismételten a jogszabály alaptörvényellenességét.

A Tervezet szerint 2023. augusztus 31-éig elkészül a vízkészlet-védelmi országtérkép, amely hazánk tekintetében meghatározza a kockázatos és kockázatmentes területeket. Az országtérkép vonatkozásában annyit tudunk meg, hogy azt tudományos és monitoring módszerekkel készíti el az országos vízügyi igazgatási szerv a vízügyi hatóság központi szervének bevonásával.

Az elkészítendő vízkészlet-védelmi országtérkép kapcsán üdvözlendőnek tartjuk a törekvést és egyetértünk azzal, hogy **egy valóban tudományos alapossággal elkészített terv** feltétlenül segítséget nyújthatna a hazai vízkészletek fenntartásában és annak jövő nemzedékek számára történő megőrzésében, ugyanakkor jelenlegi állapotában az alább részletezett hiányosságok felvetnek néhány kérdést, amely tisztázása szükséges ahhoz, hogy valóban alkalmas legyen hatósági döntések alapjául szolgálni. Erősen kérdéses, hogy a már meglévő kutak, szennyezőforrások számbavétele nélkül **hogyan lehetne megbízhatóan megállapítani, hogy mely területek minősülnek kockázatmentesnek**. A Tervezet nem tartalmaz részletszabályokat arra vonatkozóan, hogy milyen tudományos és monitoring adatokra épülve kell összeállítani az országtérképet. Jóindulatúan feltételezhetjük, hogy az országos vízügyi igazgatási szerv az előkészítéshez szükséges adatok nagy részével már eleve rendelkezik, hiszen az országos vízgyűjtő-gazdálkodási terv elkészítését is ez a szervezet végzi, de visszautalva a hatályos vízgazdálkodási stratégiákban foglaltakra, az engedély nélküli eddigi vízkivételek oly mértékű bizonytalansági tényezők, hogy akadályozzák a felelős, kiszámítható vízkészlet gazdálkodás megtervezését. Valószínűsíthetően olyan jelentős mértékű a vízügyi nyilvántartásban nem szereplő vízkivételek száma² már most is, hogy az ellehetleníti a

¹ Parlamenti Beszámoló az Alapvető Jogok Biztosának és Helyetteseinek tevékenységéről (2019) 127. oldal <https://www.ajbh.hu/documents/10180/3224326/AJBH+besz%C3%A1mol%C3%B3+2019.pdf/ea4f590a-b1fe-ea34-56de-ba0f8a5cb604?version=1.0&t=1585607137818>

² „... általános probléma – különösen az Alföldön (sekély porózus, porózus, sekély hegyvidéki víztesteken) – a jelentős mértékű vízügyi nyilvántartásban nem szereplő vízkivétel. Ezek a termelő objektumok egyrészt az 500 m³ /év-nél kisebb víztermelésű, jegyzői engedélyes lakossági kiskutak, melyekről központi adatbázis híján mennyiségi információ nem szerezhető be. Másrészt szintén csak közvetett módon becsülhető a teljesen illegális, engedély nélküli – pl. az idényjellegű, öntözési célú – vízhasználat. E vízkitermelések nem csupán mennyiségi problémákat okozhatnak, hanem szennyezési veszélyt is jelenthetnek a közepes mélységű vízadókra. Az engedély

kiszámítható vízkészlet-gazdálkodást, milliárdos vízkészletjárulék bevételekiesést jelent, és igazságtalan a jogkövető vízhasználókkal szemben, továbbá gyengíti a hatóság tekintélyét. Előbbiekén túl azt sem lehet elfelejteni, hogy a talaj-, és talajvízszennyezések sem teljeskörűen vál(t)nak ismertté a hatóságok előtt.

A vízkészlet-védelmi országtérkép elkészítését, a nyilvánosság számára is elérhetővé tételét tehát a fenti kitételekkel együtt támogatandónak tartom, azáltal ugyanis tájékoztatást kaphatnának az adott területen élők arról, hogy a talajvíz milyen mértékben lehet szennyezett, milyen kármentesítések vannak folyamatban.

A Tervezet **indokolása** úgy szól, hogy a vízkészlet-védelmi országtérkép által kockázatmentesnek minősített területeken a **háztartási kutak** nem okoznak számottevő környezeti hatást, nem veszélyeztetik az ivóvízellátás minőségét és mennyiségét, sem a jelenben, sem a jövőben. Továbbá indokul szolgál az is, hogy eddig az állami apparátus nem volt képes számba venni a meglévő vízkivételeket, nincs információ arra vonatkozóan, hogy a vélhetően százezres nagyságrendű kutak hol helyezkednek el, milyen kialakításúak, milyen vízáadó rétegre vannak telepítve, milyen mennyiségben és minőségben nyernek ki azokból vizet az üzemeltetőik. Ám meglepő módon az állami szerepvállalás (hatósági kontroll) erősítése helyett épp az ellenkező irányt célozza meg a Tervezet.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy **a jogszabályok betartatása, a jogkövető magatartás kikényszerítése a közigazgatási szervek kötelezettsége**. A jogszabályok betartatásának elmaradása a közigazgatási szervek mulasztása, amivel hátrányt, valamint kárt okoznak a jogkövető magatartást tanúsítóknak, akár indokolatlan gazdasági előnyt is biztosítanak a jogellenes tevékenységet folytatóknak azáltal, hogy az ő költségeik között nem jelennek meg a jogkövető magatartás költségei, így az engedély megszerzésével járó költségek. A jogellenes magatartással szembeni fellépés a jogszerű magatartást gyakorlók érdekeinek védelmét jelenti, amellet, hogy az állam vízkészlet-védelmi feladatait is megtestesíti.

A tervezethez csatolt **hatásvizsgálati lap** szerint a hatásvizsgálatra fordított idő mindössze egyetlen munkanap volt, a hatásvizsgálatba bevont szervezet pedig egyedül a Nemzeti Földügyi Központ (öntözési igazgatási szerv) volt. A lap szerint az intézkedés alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételek adottak a már meglévő közigazgatási szervezeti rendszer révén. A hatásvizsgálati lap szerint az intézkedésnek nincs jelentős környezeti vagy természeti, és egészségügyi hatása.

Nem csoda, hogy mindezek alapján erősen **vitathatónak tartom azt a konklúziót, hogy az egész ország területére vonatkozóan, 50 m talpmélységig megengedett, kivitelezési technikáját, valamint a kitermelt víz mennyiségét illetően követhetetlen vízkivétel gyakorlata nem bír a környezetre, természetre vagy egészségre vonatkozóan hatással.**

2024. január 1-jétől a Tervezet által javasolt új szabályozás szerint amennyiben egy **mezőgazdasági célú öntöző kút** talpmélysége nem éri el az 50 métert és az első vízzáró réteget,

nélküli vízkivételek meghatározására a második vízgyűjtő-gazdálkodási tervben készült szakértői becslés eredményeit (közműves ellátottság, a település szerkezet és a hidrogeológiai adottságok figyelembe vételével készült) használtuk fel, kiegészítve a Vízkészlet-gazdálkodási Társégi Terv (VKGTT) felülvizsgálata során becsült illegális vízkivétellel. A becsléssel készült engedély nélküli termelések 2013-2018. között, az összes közvetlen vízkivétel arányában 16%-ot értek el (~133 millió m³ /év), az egyes víztestekre vonatkozó részletezett mennyiségi adatok a 6-7 mellékletben szerepelnek. A legnagyobb mértékű becsült terhelés az sp.2.6.1 „Nyírség déli rész, Hajdúság” és az sp.2.6.2 „Hortobágy, Nagykovács, Bihar északi rész” elnevezésű víztesteken jelentkezik.” (VGT 3 218. oldal)

továbbá kockázatmentes területen helyezkedik el akkor elegendő lesz egy **előzetes bejelentés** is, miközben most a bejelentés jóváhagyása, elfogadása is feltételként jelenik meg.

A háztartási kutak (háztartási vízigényt kielégítő kutak, amelyeknek 50 métert el nem érő a talpmélysége, és az első vízzáró réteget nem érintik) esetében az engedély helyett **előzetes bejelentés lenne szükséges, sőt kockázatmentes területen elhelyezkedve még csak bejelentés sem lesz szükséges.** Továbbá a 2024. január 1-je előtt létesített háztartási kutaknál sem bejelentés, sem vízjogi engedély nem elvárás, függetlenül attól, hogy létesítésükkor szükséges volt-e valamelyik, vagy engedélytől eltérően történt-e a kivitelezésük, vagyis **általános kútamnesztia lépne érvénybe.** A 2024. január 1-je előtt létesített 50 méteres talpmélységet meg nem haladó és első vízzáró réteget el nem érő mezőgazdasági öntözési célú kutakat sem kellene bejelenteni, sem fennmaradási engedély nem kellene kérni. Értelemszerűen a bírság alóli mentességet ezen kutak üzemeltetőire is kiterjesztené az előterjesztő.

Fontos megjegyezni, hogy hazánk területén a talajvíz mélysége csak kivételes helyeken éri el az 50 métert, ebben a mélységben jellemzően már az ország ivóvízszükségletét kielégítő rétegvizek találhatóak. Az ország területének sokszínű hidrogeológiai viszonyai miatt az első vízzáró réteg mélysége olyan nagy változatosságot mutat, hogy annak megállapítása minden esetben a hely viszonyok feltárását és ismertetését igényli. Mindezek alapján **az 50 méterig megkönnyített vízkivétel nemcsak a felszín alatti vízkészlet mennyiségi és minőségi védelmét veszélyezteti, hanem ekképp az emberi egészségre is kihatással lehet.**

A felszín alatti vizek alaptörvényi védelmében szükséges feleleveníteni a témához kapcsolódóan általam (is) korábban megfogalmazottak³ legfontosabb üzeneteit, miszerint

„A jogalkotásnak a hazai vízkészleteket érintően mindig szem előtt kell tartania, hogy az az Alaptörvény P. cikk (1) bekezdése alapján a nemzet közös örökségét képezi, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége;

A felszín alatti vizek a nemzeti tulajdonba tartoznak, és azok kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele;

A vizek, különösen a felszín alatti vizek korlátozottan megújuló erőforrások, ugyanakkor létezésünk alapját képezik, nem pótolható mással;

Az illegálisan létesített, üzemeltetett, vagy ellenőrizetlenül felhagyott kutak potenciális veszélyforrásként nevesítettek többek között Magyarország Vizgyűjtő-gazdálkodási Terve 2019-2021. és a Nemzeti Vízstratégia (2017.) szerint, mivel azok fenyegetést jelentenek mind szűkebb, mind tágabb környezetükben üzemelő kutakból fogyasztókra nézve.

Hazánk a klímaváltozás hatásainak jelentősen kitett térségben helyezkedik el, a mérvadó szakértői tanulmányok szerint Magyarországon melegeedés, szélsőséges időjárási viszonyok gyakoribbá válása prognosztizálható. A meglévő vízkészletek stratégiai jelentősége nemzetközi szinten érezhető, hogy felértékelődött.”

³ 2017 május - elvi állásfoglalás a felszín alatti vizek védelmében - <https://shorturl.at/gkvB1>

2019. november - AJB-5469/2019. számú figyelemfelhívás az öntözéses gazdálkodásról szóló T/7845 törvényjavaslattal kapcsolatos alkotmányossági aggályokról - <https://shorturl.at/qKNOS>

2020. november - AJB-6928-3/2020. számú figyelemfelhívás a vízjogi engedélyezési szabályok enyhítésével kapcsolatos alkotmányos aggályokról - <https://shorturl.at/pwzQX>

2020. november - AJB-7050-1/2020. számú jogalkotási javaslat a felszín alatti vízkészlet védelme érdekében. - <https://shorturl.at/jxUXZ>

2021. február – AJB 41/2021. számú figyelemfelhívása a mezőgazdasági öntözési célú kutak létesítésével és fennmaradásával kapcsolatos eljárásokkal szembeni alkotmányos elvárásokról <https://shorturl.at/arxLM>

Legfontosabb érvként pedig **hangsúlyozom, hogy jelen Tervezet tekintetében a vizsgált témából fakadóan kiemelten irányadóak az Alkotmánybíróság 13/2018. (IX. 4.) AB határozatában foglaltak, amelyek a Tervezethez hasonló előzetes engedély vagy bejelentés nélküli vízkivételeket az Alaptörvényt sértőnek, a jövő nemzedékek jogait közvetlenül veszélyeztetőnek minősítették.** A határozat kimondja

[56] Az engedélyezési kötelezettség előírása nem tekinthető a kutak létesítésével szemben támasztott szükségtelen többlet követelménynek

[61] Abban az esetben, **ha a felszín alatti vizekből történő, a jelenleg hatályos szabályozás szerint teljes mértékben és kötelezően engedélyköteles tevékenység a Törvény hatálybalépését követően részben vagy egészben engedély és bejelentés nélkül végezhetővé válhat, az már önmagában is a szabályozásban történő visszalépésként értékelhető, függetlenül attól, hogy a későbbiekben elfogadásra kerülő kormányrendelet pontosan milyen körben kívánja meghatározni az engedély és bejelentés nélkül is végezhető vízkivételek körét.**

[62] Ahogyan arra az Alkotmánybíróság már korábban is utalt, az elővigyázatosság elvéből következő módon az államnak kell biztosítania azt, hogy a környezet állapotának romlása egy adott intézkedés következményeként ne következzen be {27/2017. (X. 25.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ebből következő módon a jogalkotónak kell azt igazolnia, hogy valamely tervezett szabályozás nem valósít meg visszalépést, és ezáltal nem okoz adott esetben akár visszafordíthatatlan károkozást, illetőleg nem teremt meg egy ilyen károkozás elvi lehetőségét sem.

... **Az a szabályozás, amely lehetővé teszi az előzetes engedélyezési eljárás megszüntetését akár csak a vízkivételek egy szűk körére vonatkozóan is, és ehelyett utólagos hatósági ellenőrzéssel kívánja biztosítani a felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének megőrzését, a már elért védelmi szinttől történő visszalépést valósít meg.**

[65] 8.5. ...az elővigyázatosság elvével összhangban a visszalépés tilalmába ütközéshez nem szükséges a környezet állapotának tényleges romlása, hanem már az állapotromlás kockázata is megalapozza a visszalépés tilalma sérelmét {16/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [110]}.

[68] 8.6. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor arra is rámutat, hogy **a vízjogi engedélyezési rendszer fenntartása a felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi megőrzését szolgálja, ekként egy olyan szabályozásnak, amely a felszín alatti vízkészletek használatára vonatkozó engedélyezési rendszer megváltoztatását célozza, ezen, az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdéséből és XXI. cikk (1) bekezdéséből közvetlenül fakadó kötelezettséggel szemben kellene olyan, különösen súlyos érveket igazolnia, mely az engedélyezési rendszer megváltoztatásának szükségességét és arányosságát adott esetben az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének megfelelően indokolhatja.**

[69] Figyelemmel ugyanis a felszín alatti vizek jelentőségével, és az engedélyezési eljárás felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi védelméhez kötődő szerepével kapcsolatos megállapításokra, **nem az engedélyezési rendszer eltörlése, hanem annak teljes körű fenntartása és hatékony érvényesítése tekinthető olyannak, mint amely elengedhetetlen az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében, illetőleg XXI. cikk (1) bekezdésében foglalt jogok és értékek védelméhez.** Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdéséből ugyanis az következik, hogy az állam a felszín alatti vizekkel mint a nemzet közös örökségének részét képező természeti erőforrással csak oly módon gazdálkodhat, hogy nem csupán a jelenben, hanem a jövőben felmerülő vízhasználati igények fenntartható kielégítése is biztosítható legyen. A most rendelkezésre álló vízkészlet pedig akkor marad a jövőre nézve is felhasználható, ha az mennyiségi és minőségi védelemben részesül. Az a szabály, mely a felszín alatti vizek felhasználásának egy egyértelműen meg nem határozott köre esetében lehetővé teszi, hogy a felhasználás a hatóságok hivatalos tudomása és ellenőrzése nélkül történhessen, nem felel meg ennek a követelménynek, az alábbiak szerint.

[70] Abban az esetben azonban, ha engedély és bejelentés nélkül létesíthetők a felszín alatti vízkészleteket használó vízellátási létesítmények, a hatóságok nem lesznek abban a helyzetben, hogy megítélik a még le nem kötött vízkészlet mennyiségét és ezáltal az egyes további engedélyek teljesíthetőségét. Szélsőséges esetben pedig a jelentős engedély és bejelentés nélküli tevékenység akár azt is eredményezheti, hogy a vízkészlet túlhasználatára tekintettel az engedéllyel rendelkező vízhasználók tevékenységét kell korlátozni a be nem jelentett vízhasználatok miatt, melyre különösen a Vgtv. 15. § (5) és (6) bekezdései adnak lehetőséget.

Fentiekén túlmenően a humán egészségvédelem szempontjából lényeges kérdés - és ezt a Tervezet is elismeri -, hogy a hatósági kontroll alól kivenni szándékozott háztartási kutak ivóvíz biztosítását is szolgálhatják, ezért mindenképp indokoltnak tartom figyelmükbe ajánlani a Nemzeti Népegészségügyi Központ által 2020-ban „Módszertani útmutató saját célú ivóvízművek (magánkutak) vízminőségi értékeléséhez valamint közegészségügyi szempontú szakmai tanácsadáshoz” címmel elkészített kiadványát⁴ (a továbbiakban: NNK Útmutató), amely részletesen kifejti milyen veszélyeket hordoznak magukban a szakszerűtlenül telepített, üzemeltetett, megfelelő vízbázis védelem nélküli kutak⁵.

⁴ <https://shorturl.at/nxBNY>

⁵ Az Útmutatóból idézve: „Magyarországon a közüzemi ivóvízzel ellátott lakosság aránya jelentős, kb. 95% használ vezetékes ivóvizet, 5% egyedi, vagy magánkútból történő vízellátással jut ivóvízhez (3% egyedi ellátás, 2% magánkút), elsősorban a tanyás településeken, üdülővezetékben, külterületen élők. A vízdíj tartozás miatt a közműves ivóvíz-ellátásból kizártak (a közkútról való vízfordás mellett) elsődlegesen a saját kútjukra támaszkodhatnak, de sokan a vezetékes ivóvíz mellett kiegészítésként kútvizet is használnak (elsősorban költségtakarékossági megfontolásokból). Ezen lakossági csoport száma jelenleg nem is becsülhető. ... Tapasztalataink alapján a legtöbb magánkút vize több paraméter tekintetében sem felel meg az ivóvízre vonatkozó követelményeknek, a főként fekális eredetű mikrobiológiai szennyezések, illetve a mezőgazdasági tevékenységre visszavezethető nitrát szennyezés jelenti a legnagyobb közegészségügyi problémát. A szennyvízzel szennyezett kútvizben súlyos megbetegedést okozó kórokozók is előfordulhatnak (van példa májgyulladás előidéző hepatitis A vírus, hányást, hasmenést okozó calicivírusok és egyszettű kórokozók, valamint toxikus E. coli törzsek előfordulására). Közösségi szempontból ez különösen kockázatos, mivel a fertőzések nem csak a vizet fogyasztókat veszélyeztetik, hanem emberről emberre terjedve közösségi járványt is okozhatnak, elsősorban a telepi körülmények között élő emberek körében, ahol egyéb higiénés problémák is jellemzőek. Az ivóvíz határérték feletti nitrát tartalma különösen csecsemők és kisgyermekek számára veszélyes, ún. methemoglobinémiás megbetegedést („kék-kórt”) okozhat, amely akár halálos kimenetelű is lehet. Az utóbbi évtizedekben ilyen megbetegedést kizárólag magánkút vize okozott, közműves ivóvíz nem. ... A NNK Környezetegészségügyi Vizsgáló Laboratóriuma által végzett kútvíz vizsgálatok és kockázatfelmérés eredményei alapján a magánkutak vizét ivóvízként használók közel fele nincs tisztában a magánkút használatának kockázataival, évi egynél ritkábban vagy soha sem ellenőriztetik a kútvíz minőségét. Bár a kutakat jellemzően elkülönített helyen telepítették, a kutak 10%-ának szennyezett a környezete, nem védett az állati eredetű szennyezéstől. A tulajdonosoknak nincs ismeretük a kutak műszaki állapotára, típusára, mélységére vonatkozóan. Vízkészítés, fertőtlenítés jellemzően nem történik, de ha igen, akkor sem egyedi, az adott kútvíz minőségére tervezett vízkészítő berendezést használnak. A kút környezetében lévő potenciális szennyezőforrásokat jellemzően nem ismerik. A vizsgálati eredmények alapján (2. és 3. ábra) a magánkutak egyharmadának nem megfelelő a mikrobiológiai vízminősége, vizükből fekális szennyezést jelző baktérium (E. coli vagy Enterococcus) volt kimutatható. A vizsgált kútvizek nitrát koncentrációja 40%-ban határérték feletti. A kutak közel egyötödében növényvédőszeresek voltak kimutathatók. Ezen minták 75%-ban a nitrát paraméter is meghaladta a határértéket, alátámasztja, hogy a mezőgazdasági eredetű szennyezés jelzésére a nitrát paraméter vizsgálata megfelelő lehet.

II. A Tervezethez kapcsolódó részletes megjegyzések

A fentiek alapján az áttekinthetőség kedvéért az alábbiakban a Tervezet egyes rendelkezései kapcsán megfogalmazható tételes véleményeimet is megküldöm:

Hiányoljuk a vízkészlet-védelmi országtérkép elkészítéséhez szükséges részletszabályokat, és az elkészítésére és közzétételére meghatározott 2023. augusztus 31-ei határidőt túlzottan bizakodónak tartjuk. Feltételezzük, hogy az országos vízügyi igazgatási szerv (OVF) az előkészítéshez szükséges adatok nagy részével már eleve rendelkezik, hiszen a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv elkészítését is ez a szervezet végzi. Ám felhívjuk a figyelmet arra, hogy mind a szakmai szervezetek, a vonatkozó szakpolitikai stratégiák (Nemzeti Vízstratégia, Vízyűjtő-gazdálkodási Terv) egyöntetűen komoly problémaként nevesítik a vízügyi nyilvántartásokban nem szereplő vízkivételeket. E vízkitermelések nem csupán mennyiségi problémákat okozhatnak, hanem szennyezési veszélyt is jelenthetnek a közepes mélységű vízadókra. Ezek ismerete nélkül már ma sem valósulhat meg maradéktalanul a felelős és kiszámítható vízgazdálkodás megtervezése, így kérdéses az is, mennyiben készülhet megbízható vízkészlet-védelmi országtérkép.

Nem támogatjuk a Tervezet 1. § (4) bekezdésében foglaltakat – amely a Vgtv. jelenleg hatályos 28/A. § (1a) bekezdését módosítaná akként, hogy vízkészlet-védelmi szempontból kockázatmentes területen a jövőben a mezőgazdasági öntözési célú, ötven méter talpmélységet el nem érő és az első vízzáró réteget el nem érő kút létesítéséhez, üzemeltetéséhez és megszüntetéséhez elegendő lenne az előzetese bejelentés. (A hatályos szabályozás szerint a létesítéshez **előzetes bejelentést követő jóváhagyás** szükséges az öntözési igazgatási szervtől. Ezen követelmény jelen állapotának kialakítását két évvel ezelőtt jelentős egyeztetési folyamat alakította ki, elfogadva az engedély helyébe lépő hatályos megoldást, ami még megfelelően követi az AB által felállított alkotmányossági minimumot).

Nem támogatjuk a Tervezet 1. § (5) bekezdésében foglaltakat, amely a Vgtv. jelenleg hatályos 28/A.§-át egészítené ki, miszerint az ún. háztartási kutak létesítése, üzemeltetése és megszüntetése esetén vízkészlet-védelmi szempontból kockázatos területen előzetes bejelentés megtételét írná elő a jövőre nézve, míg a vízkészlet-védelmi szempontból kockázatmentes területet érintően **bejelentés sem lenne szükséges.** (A jelenleg hatályos szabályok szerint a területileg illetékes települési jegyző által kiadott vízjogi engedély szükséges.)

Nem támogatjuk a Tervezet 1. § (6) és (8) bekezdéseiben foglaltakat, amelyek a Vgtv. jelenleg hatályos 29. § (7) bekezdését módosítaná, továbbá a Vgtv.-t egy új 45/O. §-sal egészítené ki akként, hogy az ún. **kútamnesztiát léptetne életbe** a háztartási kutak esetében. A jelenleg hatályos szabályok szerint az mentesülhet a vízgazdálkodási bírság megfizetése alól, aki a 2020. július 1-jét megelőzően engedély nélkül vagy engedélytől eltérően megvalósított, üzemeltetett vízelésminténye tekintetében 2023. december 31-éig vízjogi fennmaradási engedélyt kér. A Tervezet 1. § (6) bekezdése és (8) bekezdései szerint a 2024. január 1-je előtt engedély nélkül, vagy engedélytől eltérően létesített háztartási kutak esetében sem vízjogi engedélyezés, sem bejelentés nem lesz szükséges és értelemszerűen vízgazdálkodási bírság kiszabása sem jöhet szóba. Az új szabályozás bevezetése a kapcsolódó minden eddigi szabályozási erőfeszítést hiteltelenné teszi!

Ugyanúgy nem támogatjuk a Tervezet 1. § (7) bekezdésében foglaltakat, amely a Vgtv. jelenleg hatályos 45/N. §-át módosítaná, miszerint nincs szükség vízjogi fennmaradási engedélyre a 2024. január 1-je előtt létesített, ötven méter talpmélységet meg nem haladó és az első vízzáró réteget el nem érő mezőgazdasági öntözési célú kutaknak, és szintén mentesül az üzemeltető a vízgazdálkodási bírság megfizetése alól.

Előbbi szabályok alapján valójában az illegális vízkivételek kapnának a jogalkotótól nagyfokú amnesztiát, ennek következtében a szabályozás a jogkövető morált nem segítené elő, amellett, hogy várhatóan szükségtelen és indokolatlan módon az év végéig még további nagy számú és ellenőrizhetetlen háztartási kút létesítéséhez vezetne.

Bármely vonatkozó cselekvési terv sikere nagyban függ attól, sikerül-e a lakosság bizalmát visszaszerezni és legalább azt elérni, hogy a kutak számáról és helyéről készülhessen kataszter.

III. Konklúzió

A fentiek alapján tisztelettel kérem, hogy a felszín alatti vízkészlet mennyiségi és minőségi védelme érdekében a fent meghivatkozott és a **vízkivételek tekintetében alkotmányossági alapfeltételeket megállapító 13/2018. (IX. 4.) számú AB határozatra tekintettel a tervezett jogszabálmódosítást vizsgálják felül.**

Budapest, 2023. május 9.

Üdvözlettel:

Dr. Bándi Gyula s.k.